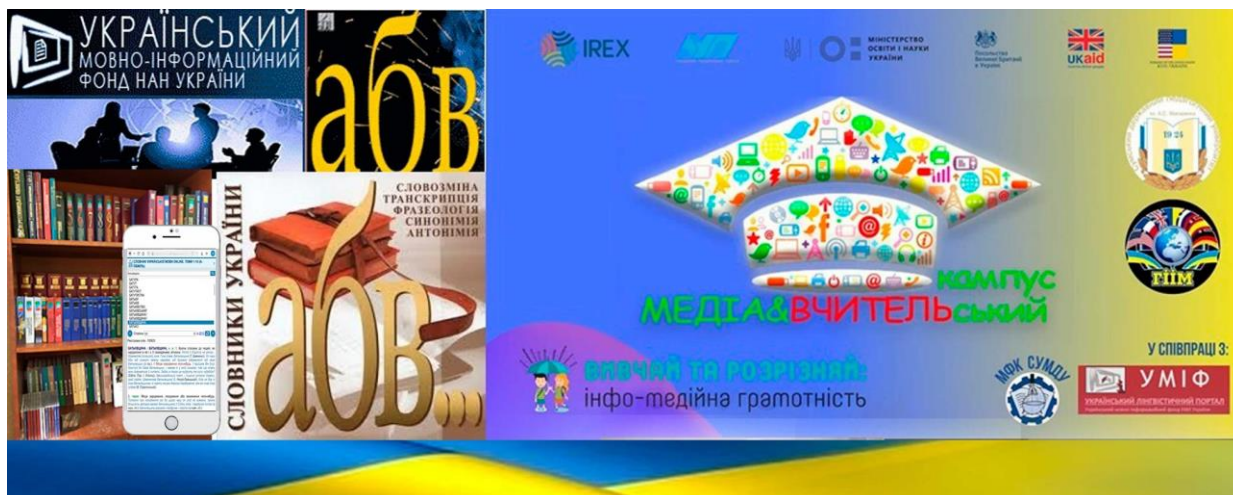

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

Надутенко М. В., Пономаренко Н. М., Семенов О. М.

**ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ
УКРАЇНСЬКОГО МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ФОНДУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Новий Український правопис

Нова українська школа

2020

Національна академія наук України
Український мовно-інформаційний фонд
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Надутенко М. В., Пономаренко Н. М., Семеног О. М.

**ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ
УКРАЇНСЬКОГО МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ФОНДУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Новий «Український правопис»

Тестові завдання

Вправи

2020

УДК 811.161.2:373.3 (082)

Рекомендовано до друку вченою радою Українського мовно-інформаційного фонду НАН України (протокол №9 від «21» грудня 2020 року).

Рецензенти:

Кульбабська О. В., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Струганець Л. В., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Надутенко Маргарита, Пономаренко Наталія, Семенов Олена.
Електронні словники Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України в освітньому процесі. Київ. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України. 2020. 50 с.

Матеріал посібника дібраний і укладений відповідно до сучасних освітніх тенденцій в Україні, спрямований на формування мовнокомунікативної, інформаційно-цифрової компетенцій учня з урахуванням мовної, лінгвістичної, соціокультурної, діяльнісної змістовних ліній. У посібнику подано вправи та завдання, що стимулюють користувачів якнайширше використовувати електронні ресурси Українського мовно-інформаційного фонду НАН України на заняттях з української мови. Текстовий матеріал відповідає Державному стандарту базової середньої освіти (2020), програмі для профільного навчання учнів закладів загальної середньої освіти, зорієнтовує на активізацію пізнавальної діяльності учнів, розвиток мовного смаку і мовного чуття рідного слова.

Для учителів-словесників, студентів, магістрантів, викладачів, керівників педагогічної практики.

Nadutenko Marharyta, Ponomarenko Natalia, Semenog Olena.

Electronic dictionaries of the Ukrainian Lingua-Information Fund, National Academy of Sciences of Ukraine in the educational process. Kyiv. Ukrainian Lingua-Information Fund, National Academy of Sciences of Ukraine, 2020. 50 p.

The material of the manual is selected and compiled in accordance with modern educational trends in Ukraine, aimed at the formation of linguistic, informational and digital competencies of the student, taking into account language, linguistic, socio-cultural, activity semantic lines. The manual contains exercises and tasks that encourage users to widely use the electronic resources of the Ukrainian Lingua-Information Fund, National Academy of Sciences of Ukraine in Ukrainian language classes. Text material meets the State Standard of Secondary Education (2020), the program for specialized education of students of general secondary education institutions, focuses on activation of students' cognitive activity, development of linguistic taste and linguistic sense of the native word.

For teachers of language and literature, students, undergraduates, lecturers, heads of teaching practice.

Сучасні словники та віртуальні лабораторії

Анатоль Франс

«Словник – це всесвіт, розташований у алфавітному порядку»

Посібник охоплює різноманітні вправи та творчі завдання, які сприяють засвоєнню, закріпленню вивченого матеріалу і перевірці знань, умінь та навичок учнів із використанням словників Українського мовно-інформаційного фонду.

Збірник пропонує вправи, які допоможуть вчителю організувати самостійну, групову, парну та індивідуальну форму роботи; цілеспрямовано розвинути в учнів мислення, творчість; сформувати практичні вміння та навички користуватися достовірними відкритими електронними джерелами; виховати любов до рідної мови, культури народу та України.

Пропонований матеріал відповідає навчальним принципам науковості, доступності, послідовності. Вправи різноманітні за ступенем складності, що дає можливість вчителю використовувати їх диференційовано на всіх етапах уроку.

Український мовно-інформаційний фонд є базовою організацією Національної словникової бази України, яку рішенням Уряду України внесено до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання України; Український національний лінгвістичний корпус внесений до списку наукових об'єктів, що становлять національне надбання України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 р. № 73-р).

**«Словники України» on-line:
словозміна, синонімія, фразеологія**

<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

ЗМІСТ

1. СТИСЛИЙ ОГЛЯД ОСНОВНИХ ЗМІН У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ» (2019).....	6
2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІН У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ» (2019).....	11
3. ВПРАВИ ТА ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ.....	14

Достовірна інформація про зміни

СТИСЛИЙ ОГЛЯД ОСНОВНИХ ЗМІН У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ» (2019)

Зміни можна умовно поділити на дві великі групи:

- (1) власне зміни у написанні слів (без варіантів) і**
- (2) варіантні доповнення до чинної норми.**

1. БЕЗ ВАРІАНТІВ

проєкт, проєкція

(так само як *ін'єкція, траєкторія, об'єкт* та інші слова з латинським коренем -ject-)

плеєр (play+er), конвеєр (convey+er), феєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах,

«Звук [j] звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова

буквою **й**, а в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами **є, ї, ю, я**:

буєр, конвеєр, плєєр, флаєр, лояльний, параноя, плеяда, рояль, саквояж,

секвоя, фаянс, феєрвєрк, ін'єкція, проєкт, проєкція, суб'єкт, траєкторія,

фоє, єті, Гоя, Савоя, Феєрба́х, Маєр, Кає́нна, Іса́я, Йога́нн, Рамбу́є, Соєр,

Хая́м, Хеєрда́л, Юно́на, Їтс».

Дікенс, Тєкерей, Бєкі (без подвоєння приголосних **-кк-**)

«Буквосполучення **ск**, що в англійській, німецькій, шведській та деяких інших мовах передає звук [k], відтворюємо українською буквою **к**: *Ді́кенс,*

Ді́кінсон, Джє́ксон, Тє́керей, Бє́кі, Бу́кінгем, Бі́смарк, Брю́кнер, Бро́кес,

Ламар́к, Што́кманн, Стокго́льм, Ру́дбек, Ше́рлок».

НАПИСАННЯ РАЗОМ: мінісукня, віцепрезидент, ексміністр, вебсайт

«Р а з о м пишемо:

- слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь:

архі-, архи-, бліц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-:
архіскладній, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвилі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, топмодель, ультрамодний, флешінтерв'ю;

- слова з першим іншомовним компонентом **анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-:** *антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оборофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер, але за традицією контрадмірал»;*

пів хвилини, пів яблука, пів Києва (пишемо нарізно без дефіса) але одним словом як цілісне поняття *півострів, півзахисник, півмісяць*

«Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням «половина» з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів години, пів відрá, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями, пів Європи, пів Києва, пів України.*

Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзáхист, півкóло, півку́ля, півмі́сяць, півóберт, півовáл, півострів».*

РОСІЙСЬКІ ПРИЗВИЩА

рос. *Донской* → *Донський*, рос. *Трубецкой* → *Трубецький*
виняток *Лев Толстой*

Прикметникові закінчення російських прізвищ передаються так:

закінчення **-ой** передаємо через **-ий**: *Донський*,
Крутий, *Луговський*, *Полевий*, *Соловійов-Сєдій*, *Босій*, *Трубецький*, але *Толстой*.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

священник (як *письменник*)

Подвоєння приголосних як наслідок їх збігу.

1. Подвоєння букв на позначення приголосних маємо, якщо збігаються однакові приголосні:

кореня або основи на **-н-** (**-нь-**) і суфіксів **-н-(ий)** **-н-(ій)**, **-ник**, **-ниц-(я)**: *день* — *дénний*, *закón* — *закóнный*, *кінь* — *кíнный*, *осінь* — *осі́нній*, *туман* — *туманний*; *башта́нник*, *годі́нник*, *письме́нник*, *свяще́нник*; *віко́нниця*, *Ві́нниця*; дві букви **н** зберігаємо й перед суфіксом **-ість** в іменниках та прислівниках, утворених від прикметників із двома н: *закóнный* — *закóнність* — *закóнно*, *тума́нный* — *тума́нність* — *туманно*».

Святвечір

«Р а з о м пишемо:

а) складноскорочені слова (мішані та складові аббревіатури) й похідні від них: *адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір, ...»*.

ВЕЛИКА БУКВА

Назви товарних знаків, марок виробів:

Автомобілі марки «Жигулі» вироблялися з 1970 по 2014 рік. З малої букви, якщо вживається як загальна назва, наприклад: Він приїхав на старих обшарпаних «жигулях» (... на новому блискучому «фольксвагені»).

2. ВАРІАНТИ

(допускається правописна варіантність)

СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Вергілій і Вергілій, Георг і Георг, Гуллівер і Гуллівер

«У прізвищах та іменах людей допускається передавання звуку [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою г (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер*) і шляхом імітації іншомовного [g] — буквою ґ (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер і т. ін.*).».

аудієнція і авдієнція, лауреат і лавреат (пор. лавр), аудиторія і авдиторія

«У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення **au** звичайно передається через **ав**: *автентичний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, автохтон, лавра, Аврора, Мавританія, Павло*. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення au шляхом транслітерації як **ау**, допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція і авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат, пауза і павза, фауна і фавна*.».

кафедра і катедра, ефір і етер, міф і міт, Борисфен і Бористен

«Буквосполучення **th** у словах грецького походження передаємо звичайно буквою **т**: *антолóгiя, антрополóгiя, аптéка, áстма, бібліотéка, католицький, теáтр, теóрiя, ортодóкс, ортопéдія, Амальтéя, Прометéй, Тéкля, Таїсія, Теодóр*. У словах, узвичаєних в українській мові з **ф**, допускається орфографічна варіантність на зразок: *анáфема і анáтема, дифіра́мб і дитира́мб, ефі́р і ете́р, ка́федра і кате́дра, логарі́фм і логарі́тм, міф, міфоло́гія і міт, мітолóгія, Агата́нгел і Агафа́нгел, Афíни і Атéни, Борисфе́н і Бористéн, Демосфе́н і Демостéн, Ма́рфа і Ма́рта, Фесса́лія і Тесса́лія та ін.*».

УКРАЇНСЬКІ Й ДАВНО ЗАСВОЄНІ СЛОВА

ірій і ірій, ірод і ірод

На початку слова звичайно пишемо **і**

Деякі слова мають варіанти з голосним **и**: *ірій і ірій, ірод і ірод* (‘дуже жорстока людина’).

ВАРІАНТНІ ФОРМИ РОДОВОГО ВІДМІНКА

ра́дості й ра́дости, любóві й любóви, Білору́си й Білору́си

«Іменники на **-ть** після приголосного, а також слова *кров, любóв, óсiнь, сiль, Русь, Білору́сь* у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення **-и**: *гíдності, незале́жності, ра́дості, сме́рти,*

че́сти, хорóбрості; крóви, любóви, óсени, со́ли, Ру́сі, Білору́си».

НОВА РЕДАКЦІЯ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПISУ» (2019)

<https://www.ulif.org.ua/system/files/pravopus-new.pdf>

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІН У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ» (2019)

Перевір себе

1. Обрати правильний варіант написання:

А. *проєкт*

Б. *проект*

В. *траекторія*

Г. *проекція*

2. Через дефіс пишеться:

А. *панЄвропа*

Б. *вебсторінка*

В. *пресконференція*

Г. *експрезидент*

3. Окремо пишеться:

А. *півмісяць*

Б. *півовал*

В. *півострів*

Г. *піввідра*

4. У якому рядку допускається орфографічна варіативність:

А. *кафедра - катедра*

Б. *афтека - аптека*

В. *бібліотека - бібліофека*

Г. *астма - афтма*

5. У якому рядку правильна форма кличного відмінка:

А. *пан Ігор*

Б. *пане Ігорю*

В. *пану Ігору*

Г. *пану Ігоре.*

6. Літеру *г* необхідно писати у рядку:

А. *гулька*

Б. *гадка*

В. *газета*

Г. *геологія.*

7. Обрати неправильний варіант вживання:

А. *плеєр*

Б. *флаєр*

В. *фесрверк*

Г. *проект.*

Обрати правильний варіант написання:

- А. *бізнес-проект*
- Б. *бізнес-проект*
- В. *бізнес проект*
- Г. *бізнес проект.*

8. Обрати неправильний варіант написання:

- А. *мінісукня*
- Б. *вебсайт*
- В. *ексміністр*
- Г. *віце-президент.*

9. Обрати неправильний варіант вживання:

- А. *директор - директорка*
- Б. *поет - поетеса*
- В. *редактор - редакторка*
- Г. *лише директор.*

10. Обрати правильний варіант вживання:

- А. *Ярослав Ігорович*
- Б. *Ярослав Ігоревич*
- В. *Ярослав Ігоревич*
- Г. *Ярослав Ігорьович.*

11. Обрати неправильний варіант написання прізвища:

- А. *Кузнецов*
- Б. *Лермонтов*
- В. *Озеров*
- Г. *Петров.*

12. Обрати неправильний варіант написання прізвища:

- А. *Бердяєв*
- Б. *Гуляєв*
- В. *Афанасьєв*
- Г. *Григор'єв.*

13. Обрати неправильний варіант написання прізвища:

- А. *Виноградов*
- Б. *Глинка*
- В. *Писарев*
- Г. *Борісов.*

14. Обрати неправильний варіант правопису прізвища:

- А. Алексєєв*
- Б. Матвєєв*
- В. Менделєєв*
- Г. Муромцєв.*

15. Обрати неправильний варіант написання:

- А. індик*
- Б. іржа*
- В. индик*
- Г. ікона.*

16. Обрати неправильний варіант написання:

- А. автобіографія*
- Б. автохтон*
- В. аутсайдер*
- Г. афтентичний.*

17. Обрати неправильний орфографічний варіант:

- А. аудієнція - авдієнція*
- Б. аудиторія - авдиторія*
- В. лауреат - лавреат*
- Г. аутохтон - автохтон.*

18. Обрати неправильний варіант написання:

- А. священний*
- Б. священник*
- В. статті*
- Г. статтей.*

19. Обрати неправильний варіант написання:

- А. пів'ями*
- Б. пів Києва*
- В. пів міста*
- Г. пів аркуша.*

ВПРАВИ ТА ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Перевірка правильного написання слів.

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Орфографія»

КОРИСТУЙТЕСЬ ДОСТОВІРНИМИ СЛОВНИКАМИ!!!!

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” online

Словозміна

↕ ↕ ↔ ↔

мавпячий

Реєстр	
ма́впочка	
мавпува́ння	
мавпува́ти	с
мавпя́тник	
ма́впячий	
Ма́вр	
мавр	
Ма́вра	
маври́єць	
Маври́ївна	
Маври́кій	
Маври́кій	
Маври́кійович	

ма́впячий – прикметник

відмінок	однина			множина
	чол. р.	жін. р.	сер. р.	
називний	ма́впячий	ма́впяча	ма́впяче	ма́впячі
родовий	ма́впячого	ма́впячої	ма́впячого	ма́впячих
давальний	ма́впячому	ма́впячій	ма́впячому	ма́впячим
знахідний	ма́впячий, ма́впячого	ма́впячу	ма́впяче	ма́впячі, ма́впячих
орудний	ма́впячим	ма́впячою	ма́впячим	ма́впячими
місцевий	на́/у ма́впячому, ма́впячім	на́/у ма́впячій	на́/у ма́впячому, ма́впячім	на́/у ма́впячих

Приклад створення вправи:

Записати слова в дві колонки: 1) з апострофом; 2) без апострофа.

Цв..ях, зав..язь, різьб..яр, п..юре, пір..я, сер..йозний, вм..ятина, тьм..яний, в..ялий, слов..яни, медв..яний, присв..ята, в..юнкий, св..ячений, здерев..янілий, риб..ячий, мавп..ячий, рутв..яний, жнив..яний, вим..я, грав..юра, об..їзд, бур..ян, пас..янс, зв..язок, духм..яний, пам..ять, в..ється, різдв..яний, зв..юнитися, черв..як, моркв..яний, словослів..я, кип..яток, дзв..якати, скам..янілий, вив..язати, брукв..яний, зм..який.

Для перевірки використайте словник.

162 І. Спишіть слова, розкриваючи дужки. Виділені слова розберіть за будовою.

Пі(д,т)садити, (з,с)писаний, (з,с)казати, бе(з,с)тактний, (з,с)давати, ві(д,т)починок, ві(д,т)ходити, пш(е,и)ниця, з(е,и)мельний, морс(ь)кий, під плащ(е,о)м, аркуш(е,о)м, на(д,т)пилювати, вікон(н)ий, узліс(с)я, херсонс(ь)кий.

Скористайтесь словником для перевірки.

Джерело: Заболотний О. В. Українська мова. 5 кл. : підруч. для закл. заг. серед. освіти / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. — 2-ге вид., доопрац. — Київ : Генеза, 2018. — 208 с.

46 Спишіть слова, уставляючи на місці пропуску, де треба, знак м'якшення.

Тримаєт..ся, тон..ший, лял..чин, нян..чити, у скрин..ці, у хатин..ці, медал..йон, Уман..щина, уман..ський, тернопіл..с..кий, жен..шень, т..мянний, різ..бяр, п'ят..десят.

Скористайтесь словником для перевірки.

Джерело: Заболотний В. В. Українська мова : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. В. Заболотний, О. В. Заболотний. — Київ : Генеза, 2017. — 272 с.

4. Перепишіть прикметники, знявши ризик.

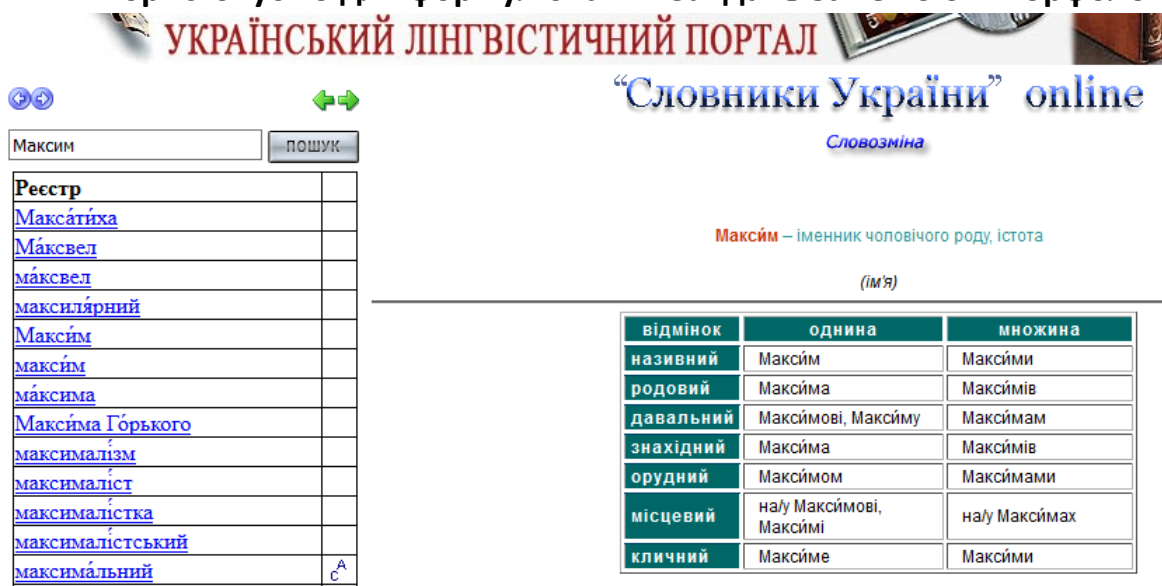
Сіро/зелений, жовто/гарячий, кримсько/татарський, лимонно/кислий, зло/ворожий, вагоно/ремонтний, південно/східний, західно/європейський, давньо/римський, п'яти/зірковий, червоно/гарячий, блідо/рожевий, м'ясо/молочний, електронно/обчислювальний, народно/постичний, крохмалє/патоковий, мовно/літературний, історико/філологічний, шести/тонний, усесвітньо/історичний, соціально/економічний, івано/франківський, французько/німецький, кисло/солоний.

Скористайтесь словником для перевірки.

Джерело: Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. — К.: Грамота, 2019. — 208 с.

ПЕРЕВІРКА ВІДМІНКОВИХ ФОРМ

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Морфологія»

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” online

Словозміна

Максимум — іменник чоловічого роду, істота

(ім'я)

відмінок	однина	множина
називний	Максимум	Максими
родовий	Максима	Максимумів
давальний	Максимумові, Максимуму	Максимумам
знахідний	Максима	Максимумів
орудний	Максимумом	Максимумами
місцевий	на/у Максимумові, Максимумі	на/у Максимумах
кличний	Максуме	Максими

Приклад вправи:

Запишіть словосполучення в давальному і кличному відмінках однини.

Перевірте за допомогою словника.

Юрій Іванович, друг Андрій, добродій Литвин, пан президент, колега Михайличенко, панна Наталя, Марія Степанівна, добродійка Шевченко, пані Леся, Василь Іванович, учень Сергій.

14 I. Прочитайте виразно вголос речення, ставлячи слова, що в дужках, у формі кличного відмінка. Укажіть звертання.

1. Ой ти, (дівчина), з горіха зерня... (І. Франко). 2. Ти припав, (мій син), до лиця мудрої кринички польової (П. Перебийніс). 3. Прощай, (мій зошит)! Спасибі тобі, (друг), що ти думок моїх не відцуравсь (В. Симоненко).

II. Укладіть колективно невеликий словничок традиційних українських звертань до рідних і близьких.

Джерело: Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти / Олександр Авраменко. — К.: Грамота, 2019. — 208 с. : іл

Скористайтесь словником для перевірки

ПЕРЕВІРКА НАГОЛОСУ

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Фонетика»

Орфоепічний диктант: правильна вимова слів, які записані на дошці:

Завдання, вказівки, курятина, учительки, листопад, алфавіт, сторінки, листки, добренький, тоненький, легенький, несемо, несе́те, ідемо, іде́те, одинадцять, чотирнадцять, вісімдесят, п'ятдесят, кілометр.

Поставити наголоси у словах та перевірити за допомогою словника:

Аджэ, атлас, асиметрія, бородавка, бюлетень, ваги, вимога, вимова, випадок, вітчим, граблі, горошина, грошей, дітьми, довідник, дочка (але донька), жалюзі, заіржавіти, каталог, квартал, кропива, лате, маркетинг, надлишок, ненавидіти (ненависть, ненависний), одноразовий, олень, отаман, разом, русло, ремінь, середина, симетрія, спина, течія, феномен, цемент, центнер, яловичина.

«Словники України» (Транскрипція)

Інтегрована лексикографічна система "С..."

Головна Режим словника Налаштування Допомога

← Попередня → Наступна Вікна Історія переходів *

Друк Навігація Режим

Інтегрований режим Вихідні форми

Дігтів
дігтівський
дігтяр
дігтярі
дігтярівка
дігтярка
дігтярне
дігтярний
дігтярня
дігтярство
дігтярський
с ф дід
Діденко
Діденкова
Діденкове
ді-джей
діджитальний
с дідизна

дігтяр

Реєстрових слів - 258218

© Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2010

дігтяр

дігтя́р — іменник чоловічого роду, істота

відмінок	однина	множина
називний	дігтя́р	дігтя́рї
родовий	дігтя́ра	дігтя́рї
давальний	дігтя́реві, дігтя́ру	дігтя́рам
знахідний	дігтя́ра	дігтя́рї
орудний	дігтя́рем	дігтя́рами
місцевий	на́у дігтя́реві, дігтя́рі	на́у дігтя́рах
кличчий	дігтя́ре	дігтя́рі

Словозміна
Транскрипція
Антонімія
Фразеологія
Синонімія

Для перевірки використайте словник

ПОРТАЛ «СЛОВНИКИ УКРАЇНИ» ON-LINE (СИНОНІМІЯ)

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Лексика»

Виписати синоніми до слів:

Добро, хлопець, вчитися, малювати, творити, учень, вчитель, вчитель, гарний, батьківщина, мальовничий, ніжний, поетичний, мудрий, місто, старість.

добра

Ресстр	
добріти	с ^А
добрихуватися	
добришати	с ^А
добриший	
добро	с ^А
Добробути	
добробути	с
Добровеличківка	
добровеличківський	
Добровілля	
Добровільне	
добровільний	с
добровільництво	
добровільницький	
добровільність	
добровільнянський	
Добровільське	
добровільський	
Добровілля	

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Фразеологія](#) [Антонімія](#)

ДОБРЕ (так, як слід), ХОРОШЕ, ГАРНО, СПАВНО, ГАРАЗД, ГОЖЕ, ВДАЛО [УДАЛО], ПО-ЛЮДСЬКОМУ [ПО-ЛЮДСЬКИ], ПОРЯДНО *рідше*, ДО ЛАДУ, НА СЛАВУ *розм.*, ДОБРАЧЕ *підсил. розм.*, ЗДОРОВО *розм.*, ЛАДНО *розм.*, ЛЕПСЬКО *розм.*, ПО-БОЖОМУ *розм.*, ФАЙНО *діал.*, ЛАЦНО *діал.*; У ПОРЯДКУ *розм.*, ПОРЯДОК [ПОВНИЙ ПОРЯДОК] *розм.*, ДОБРО *розм.*, СЛАВА БОГОВІ [БОГУ] *розм.*, ХВАЛИТИ БОГА *розм.*, ЛАФА *фам.*, БЛАГО *заст.* (у ролі присудка - також про успішний хід справ, сприятливі обставини). Він обіймає свою матір і говорить їй, що його вчення добре йде (М. Хвильовий); Добре було б, якби ти могла на Великдень прийти сюди по мене... І здумати не можу, як би було хороше! (Пісня Українка); Хіба нам нічого їсти або пити, або ні в чому хороше походити? (П. Куліш); Ой діти, діти, співай мені пісні, бо співаєш дуже гарно, як солов'ї в лісі (коломийка); Марко корів занекає, а Санька виходила! Доглядає славно, знаменита доярка (К. Гордієнко); - Йди постій біля клуні, а я тут посиджу; і тобі гарно буде, і мені славно (М. Степ'як); - І що б він не зробив - то все гаразд, усе до ладу, а от як Галя що зробить - то все не так (Панас Мирний); - Дай же, Боже, щоб усе було гоже! - промовив Ярема (Грицько Григоренко); Песа пройшла вдало (О. Донченко); - Женився б ти справді! Хоч на старість пожив би по-людському (С. Васильченко); - Треба наймити малюра, аби вималював порядно (Г. Хоткевич); Приборами стукали шумніш, а вже що їли - на славу! (А. Головка); Розв'яже [дядько] торбу, дістане хліба, сала, поїсть добряче (С. Олійник); - Бути безстрашним - це просто здорово, - шепоче в темряві Гена (О. Гончар); Дехто з селян, побачивши, як ладно та швидко працювали на полі тозівці, приходив і просив їх прийняти до гурту (М. Чабанівський); Що не складно, то не ладно (прислів'я); - Ну, замаскувались, я вам скажу, Андрію Володимировичу, ви лєпсько. Без свічки не знайдеш (Ю. Збанацький); - І гризотні нема з жінкою: любю та тихо, по-божому (М. Коцюбинський); Батько тримається файно, не виявляє нічим, що йому жаль розлучитися з нами (Д. Бедзик); Лацно тобі, коли тато зборовий гарує вдень і вночі (С. Ковалів); - Не бійся, все буде в порядку (Григорій Тютюнник); Бій пам'ятаю в Монголії. Нічого, кінчили його пристойно, повний порядок, як говориться (Ю. Яновський); Добро, у кого є господа, А в тій господі є сестра Чи мати добра (Т. Шевченко); У годину суху Відходивсь усі мости і сказав я - вже слава Богу (М. Вінграновський); - Хвалити Бога, що в нас багатий, а не задріпаний пан: буде що ділити людям (М. Степ'як); Настрій в барона Нольде був прекудосий. Така лафа! Поза чергою - в тил (Ю. Смолич); Владу я, вражений стрілою, Чи мимо пролетить вона, - Все благо (переклад М. Рильського); - Пор. 1. непогано, прекрасно.

творити

Ресстр	
творимий	
твориницький	
Творинич	
творитель	с
творити	с
творитися	с
творіння	с
творінний	
творців	
творчий	с
творчість	
творчо	
творячи	
тгсб	
те	
театр	с
театрал	

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#)

ВИРОБЛЯТИ (у процесі праці викликати появу якихось речей, предметів і т. ін.), ВИРОБЛЮВАТИ, ВИГОТОВЛЯТИ, ВИГОТОВЛЮВАТИ, РОБИТИ, ВИПУСКАТИ, ПРОДУКУВАТИ, ТВОРИТИ, СТВОРЮВАТИ, ВИТВОРЮВАТИ, ФАБРИКУВАТИ (перев. фабричним способом); ВИКОВУВАТИ (способом кування); ВИЛИВАТИ (способом лиття); ВИРІЗУВАТИ, ВИРІЗАТИ (способом різання); ВИСІКАТИ (способом січення); ВИТІСУВАТИ (способом тесання); ВИСТРІГУВАТИ (способом стругання); ВИТІЧУВАТИ (способом точіння); ШТАМПУВАТИ (способом штампування); ПРИГОТОВЛЯТИ (перев. про їжу, питво). - Док.: ВИРОБИТИ, ВИГОТОВИТИ, ЗГОТУВАТИ, ЗГОТОВИТИ, ЗРОБИТИ, ВИПУСТИТИ, ВИПРОДУКУВАТИ, СТВОРИТИ, ВИТВОРИТИ, СФАБРИКУВАТИ, ВИКУВАТИ, ВИКУПИ, ВИЛИТИ, ВИРУБАТИ, ВИСІКАТИ, ВИСІКТИ, ВИРІЗАТИ, ВИТЕСАТИ, ВИСТРУГАТИ, ВИТОЧИТИ, ПРИГОТОВИТИ, ПРИГОТОВИТИ. - Он там, де чорніють димари на оселі, виробляють всячину з заліза або міді - там і куять, і виливають (Панас Мирний); Гризельда з робітницями заходила вироблювати... килим (І. Нечуй-Левицький); - Діти виготовляють такі складні токарні, слюсарні, столярні та інші деталі... що залюбуєшся (В. Гжицький); Він у майстернях табуретки робив (О. Гончар); Заход цей випускає... свічки (з газети); Вона продукувала свої вироби... понад потреби навіть панського дому (О. Кобилянська); Завдання полягає в тому, щоб створити машини, які виконуватимуть сотні тисяч операцій за секунду (з журналу); Це вбрання колись витеворив досвідчений кравець (О. Досвітний); - Почає я фабрикувати табуретки, для відгонняння воробіє із пшениці (І. Франко); Шейорін викувати... обценьки зробити - все Роман уміє (Д. Ткач); А де ж та червона калина, яка вміє говорити людським голосом, тільки вирізі із неї сопілочку і приклади до губів? (М. Чабанівський); [Ярцев:] Коли б я був скульптором, я б витесав статую людини (Ю. Мокрієв); - Давай кусок деревини - ложки вистругувати (С. Кравченко); Токар виточив деталь (Я. Шпорта); Гідравлічним пресом згинають товсті металеві плити, штамнують металеві предмети, продавлюють отвори в товстих листах, випробовують міцність різних матеріалів і т. д. (з підручника); Гордеев і тут виручив: приготував з баранячої печінки чудовий паштет і кілька салатів та форшмак (З. Труб).

Використайте словник

ПОРТАЛ «СЛОВНИКИ УКРАЇНИ» ON-LINE (АНТОНІМІЯ)

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Лексика»

Виписати уривки з різноманітних художніх творів та підкреслити у них антоніми. Перевірте себе за словником.

Складіть словосполучення з поданими словами, підтверджуючи, що вони омоніми: *блюдо, коса, мати, секція, туш, бұхта, вал, город, лава, атлас.*

Ресур	
Кос	
Kosá	
Kosá	
kosa	
kosá	с
kosá	
kosá	с
kosá	с
Kósák	
Косаківка	
Косаківський	
косаківський	
Kosánowe	
Kosár	

* Але: дві, три, чотири косі

“Словники України” online

Словозміна

коса́ 2 – іменник жіночого роду

(про зняття)

Відмінок	однина	множина
називний	косá	кóси
родовий	косí	кíс
давальний	косí	кóсам
знахідний	кóсʹ	кóси
орудний	косóю	кóсами
місцевий	наʹу косí	наʹу кóсах
кличний	кóсо*	кóси*

коса		ПОШУК
Реєстр		
<u>Кос</u>		
<u>Ко́са</u>		
<u>Ко́са</u>		
<u>ко́са</u>		
<u>ко́са</u>		с
<u>ко́са</u>		
<u>ко́са</u>		с
<u>ко́са</u>		с
<u>Ко́сак</u>		
<u>Косаківка</u>		
<u>Косаківський</u>		
<u>косаківський</u>		
<u>Ко́санове</u>		

* Але: дві, три, чотири косі

“Словники України” online

Словозміна Синонімія

коса́ 3 – іменник жіночого роду

(вузька смуга суходолу)

Відмінок	однина	множина
називний	ко́са	ко́си
родовий	ко́си	ко́с
давальний	ко́сі	ко́сам
знахідний	ко́су	ко́си
орудний	ко́сою	ко́сами
місцевий	на́у ко́сі	на́у ко́сах
кличний	ко́со*	ко́си*

Використайте словник

ПОРТАЛ «СЛОВНИКИ УКРАЇНИ» ON-LINE (ФРАЗЕОЛОГІЯ)

Використовуємо для формулювання завдань за темою «Фразеологія»

44. I. Виберіть і запишіть із поданих фразеологізмів синонімічні пари, поясніть значення стійких сполучень слів.

Мокрым рядом накрити; як у жаби пір'я; висіти на телефоні; ні риба ні м'ясо; дати прочухана; з'їхав з глузду; клепку згубив; дроти обривати; макітра кучерява; ні пава ні гава; як кіт наплакав; капустяна голова.

- II. Розгляньте малюнки. Доберіть до них відповідні фразеологізми і складіть речення.

Ворон А. А.

Українська мова для загальноосвіт. навч. закладів з навчанням рос. мовою : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закладів / А. А. Ворон, В. А. Солопенко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2014. — 240 с.

↔ ↔

↔ ↔

накрити

Рєєстр	
накривка	с
накривний	
накриво	с
накрікувати	
накріти	ф с
накритий	
накрітися	с
накритий	
накриття	
накріття	с
накрічати	
накрічатися	
накрішений	
накрішити	

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Фразеологія](#)

накріти (вкріти, напáсти, напnúти, обпáсти і т. ін) мóкрим ряднóм кого. **1.** Вилаяти когось (звичайно раптово, зненацька) або різко висловити своє незадоволення, сказати щось неприємне. *Батько знов **накрив** її **мокрым рядом**.— І де ти в іродового батька волочишся! (І. Нечуй-Левицький); — Повертайте, хлопці, сьогоднішній виторг! — одразу ж **накрив** **мокрым** рядом своїх вірних помічників (М. Стельмах); Не доведи Боже Галі що лишне сказати, лишній раз устати, по хаті пройти — так мати і **вкрис** **мокрым рядом** (Панас Мирний); Друкарю! Не дрíмай: де треба, точку [крапку] став, Щоб **мокрым** нас **рядном** злий критик не **напав** (Л. Боровиковський); *Стара **напнула** її [Настю] **мокрым рядом**. Най вона виб'є собі з голови і Гната, і любощі, бо то дурниця! (М. Коцюбинський); **Обпала** [дружина] **мокрым рядом** свого чоловіка за його нехтування приписами лікарів (Ю. Яновський). мов **рядном** **накріти**. Гордо [Настя] **глянула**!.. І знов, **мов рядном** **накріла**.— Хто з нас чорний, говоріть? (С. Олійник).**

2. Піймати, захопити зненацька. — Ага, **піймалась**! .. **накріли** вас **мокрым рядом** (Д. Бедзик); — *Ще два-три тижні — і буде пізно. А тепер ще можна **накріти** Каффу **мокрым рядом**. Війська там катма (З. Тупуб); Прощтовехуючись до виходу, я гарячково мізкував, як **накріти** **мокрым рядом** брехунця-сусіду (А. Крижанівський); — Ти, дурню, не шукай собі хвороби. Не накликай нещастя. Воно ось-ось із-за горба само присуне й **мокрым рядом** тебе **накрис** (М. Понеділок).*

мов **рядном** **накріти**
накріти мóкрим ряднóм

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ СЛОВА ЗА ДОПОМОГОЮ СЛОВНИКІВ

Приклад розбору.

Слово **ДОЩ**

1. Значення слова:

Атмосферні опади, що випадають із хмар у вигляді краплин води

Про велику кількість того, що падає, сиплеться (переносне значення)

Великим потоком; так, як дощ (переносне значення).

СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ONLINE. ТОМИ 1-11 (А-ОЯСНЮВАТИ) ?

Керування: Представлення: ☒ Лінійне ☒ Кольорова ☐ Ієрархічне ☐ Чорно-біла

Стаття: ☒ Показати ☐ Приховати

Ілюстрації: ☒ Колонки

Вигляд статті:

дощ

ДОЩ
ДОШАНИЙ
ДОШАНИК
ДОШАТИЙ
ДОШЕНТУ
ДОЩЕЧКА
ДОЩИК
ДОЩИПАТИ
ДОЩИПУВАТИ
ДОЩИПУВАТИСЯ
ДОЩИТИ
ДОЩИЧОК
ДОЩІВКА
ДОЩОВИЙ
ДОЩОВИК
ДОЩОВИТИЙ
ДОЩОВИЦЯ
ДОЩОМІР
ДОЩОМІРНИЙ
ДОЩОПРИЙМАЧ

ДОЩ, *у, ч.* 1. Атмосферні опади, що випадають із хмар у вигляді краплин води. *Як сіно косять, то дощів не просять, – самі йдуть* (прислів'я); *Настала осінь з вітрами холодними, з дощами дрібними* (Леся Українка); *Якось два дні поспіль ішов дощ. Не дощ – злива африканська* (І. Багрянний); *То посиплеться сівкий, як мачок, осінній дощ, то вщухне* (В. Барка); *З тихим дзвоном упали перші краплини, все стрепенулося за вікном, і вже широкою чарівною музикою зашумів дощ* (О. Гончар); *А надворі дощ, і йому немає кінця* (Ю. Андрухович); * *Образно. Із очей у хлопця – дощ* (П. Воронько); * *У порівн. Кулі сипалися, як дощ* (Ю. Смолич).

2. *перен., чого, з означ.* Про велику кількість того, що падає, сиплеться. *Враз затремтіло молоде листя, зашамотіло, струсило з себе дощ самоцвітів* (М. Коцюбинський); *Квітникарки в білих платтях засипали губернатора дощем квітів і конфеті* (Ю. Смолич); *Кулет мет "малютки" [танкетки] засипав її [фашистську копону] свинцевим дощем* (Ю. Бедзик).

3. *перен., у знач. присл. дощом.* Великим потоком; так, як дощ. *Сухе листя дощем спало до дерев* (М. Коцюбинський); *Навкруг бджола в гречки духмяні барвистим падає дощем* (М. Стельмах).

(1) **Сліпий** (курячий, свинячий, циганський) дощ – краплистий короточасний дощ у сонячний день. *Черниш .. підставив обвітрене, пошорхле обличчя приємним краплистим ударам. – Ви бачили таке: сонце і дощ! – Сліпий дощ! – Чому сліпий? – Навпаки, ясноокий!..* (О. Гончар); *Скоро залопотіли по листю перші краплі .. А тоді стало блискати. "О, то не "свинячий" мрячливий дощ, а скоро громи почнуть падати на сосни", – подумала Петрана* (М. Малиновська); *Ішов сліпий дощ. Купалися в дощових хвилях ластівки, літали низько, понад самі трави* (Ю. Мушкетик); *Сонячно, дощ циганський тріпає сітку на паркані, і від бетонної доріжки туман ковзає в двері літньої кухні* (Є. Пашковський); *Курячий дощ нетривалий. Уважається, що після нього добре ростуть гриби* (з газ.).

△ **Зоряний дощ** *див. зоряний.*

◇ (2) **3 дощів та під ринув** – від однієї небезпеки, біди до ще гіршої. – *Треба вибрати так, щоб із дощу не потрапити під ринув, щоб, рятуючи щось, не втратити усього* (Б. Лепкий); *З наймів довелося повернутися до сварливої мачухи, все одно що з дощу та під ринув* (з газ.); (3) **Золотий дощ** – великі прибутки; гроші. *Почали ми*

Сторінка 827 із 2174

Реєстрових слів - 108676

Слово нейтральне. Може використовуватися у різних стилях.

1. Синоніми
2. Фразеологізми
3. Словник не фіксує антонімів.
4. Відмінювання за відмінками: закінчення робового відмінка однини.
5. Фонетичний розбір слова.

Основні етапи активізації словникової роботи:

1. Тлумачення слова за допомогою одного або декількох прийомів відповідно до виживання у тексті; підбір синонімів або антонімів; фразеологізми та різноманітність їх значення.
2. Читання та запис слова (робота над орфографією та орфоепією)
3. Робота над зразками вживання слова (готові речення зі словника).

(1) Сліпий (кур'ячий, свинячий, циганський) дощ – краплистий короткочасний дощ у сонячний день. Черниш .. підставив обвітрене, пошехле обличчя приємним краплистим ударам. – Ви бачили таке: сонце і дощ! – Сліпий дощ! – Чому сліпий? – Навпаки, ясноокий!.. (О. Гончар); Скоро залопотіли по листю перші краплі .. А тоді стало блискати. “О, то не “свинячий” мрячливий дощ, а скоро громи почнуть падати на сосни”, – подумала Петра (М. Малиновська); Ішов сліпий дощ. Купалися в дощових хвилях ластівки, літали низько, понад самі трави (Ю. Мушкетик); Сонячно, дощ циганський тріпає сітку на паркані, і від бетонної доріжки туман ковзає в двері літньої кухні (Є. Пашковський); Кур'ячий дощ нетривалий. Уважається, що після нього добре ростуть гриби (з газ.).

▲ **Зоряний дощ** див. зоряний.

◇ **(2) З дощу та під ринву** – від однієї небезпеки, біди до ще гіршої. – Треба вибрати так, щоб із дощу не потрапи під ринву, щоб, рятуючи щось, не втратити усього (Б. Лепкий); З наймів довелося повернутися до сварливої мачухи, все одно що з дощу та під ринву (з газ.); **(3) Золотий дощ** – великі прибутки; гроші. Почали ми

червінці на гривні вимінювати. З одного Поділля скільки викачали. А з Катеринославщини! Прямо тобі золотий дощ посипався (М. Стельмах); Кривдно було слухати Валерикові, що Мурашкова велика вода проллється золотим дощем насамперед не довколишніх степових магнатів (О. Гончар); **(4) Щоб тебе (вас) дощ намочив** – уживається для вираження незадоволення ким-небудь або захоплення, здивування перев. з гумористичним відтінком. – Наталя Климівна! – гукнув він [Остапчук], зупиняючи коня. Потім, хитнувши головою, жартома додав: – Щоб вас дощ намочив (С. Журахович); **Як (мов, ніби і т. ін.) гриби [після дощу, (рідше по дощі)]** див. гриб; **Як (мов, ніби і т. ін.) сніг (дощ) на голову [з яснього неба]** див. сніг; **Як свиня в дощ** див. свиня.

ВПРАВИ З ІНФОМЕДІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ

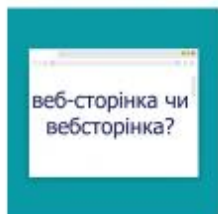
Вправа «Доведи, або спростуй»

Вправа «Доведи, або спростуй»

Нововведення

"Индик" та "укавка"

Матеріали з відкритих джерел

ТАК слово зафіксовано у словнику

НІ слово не зафіксовано у словнику

<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

**Перевірити написання слів за допомогою словника,
за необхідності виправити помилки (робота у групах):**

Мас-медіа, медіапродукт, інтернет портал, інтернет-проект, диджей, гаджет, інтерв'ю, бізнес-вумен, брифінг, веб-сторінка, радіоцентр, пресвипуск, інновація, преса.

бізнесвумен – іменник жіночого роду, істота

відмінок	однина	множина
називний	бізнесвумен	бізнесвумен
родовий	бізнесвумен	бізнесвумен
давальний	бізнесвумен	бізнесвумен
знахідний	бізнесвумен	бізнесвумен
орудий	бізнесвумен	бізнесвумен
місцевий	на/у бізнесвумен	на/у бізнесвумен
власний	бізнесвумен	бізнесвумен

інтернет	с
Регістр	
інтернетизаційний	
інтернетизаційність	
інтернетизація	
інтернетізм	
інтернет	
інтернет-журнал	
інтернет-газета	
інтернетський	
інтернет-сайт	
інтернет-маклайв	
інтернет	
інтернет-портал	
інтернет-сайт	

"Словники України" online

Словники

інтернет-проект – іменник чоловічого роду

відмінок	однина	множина
називний	інтернет-проект	інтернет-проекти
родовий	інтернет-проекту	інтернет-проектів
давальний	інтернет-проекту	інтернет-проектам
знахідний	інтернет-проект	інтернет-проекти
орудий	інтернет-проектом	інтернет-проектами
місцевий	на/у інтернет-проект	на/у інтернет-проектах
власний	інтернет-проект	інтернет-проекти

Матеріал для вчителя:

Шевченко Л. І. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Л.І.Шевченко, Д. В. Дергач, Д. Ю.Сизонов / за ред. Л.І.Шевченко. – Вид.2-ге, випр. і доп. –К.: ВПЦ "Київський університет", 2014. –380с.

Масмедіа чи мас-медіа?

HI

<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> <https://services.ulif.org.ua/expl/>

1. Створити рекламну листівку до електронного словника.
2. Створити відеоролик із демонстрацією можливостей електронного словника.
Розмістити у соціальній мережі та зібрати «лайки».

Матеріал для вчителя:

Режим доступа:

https://www.aup.com.ua/uploads/Mova_V_Pochatkovii_Shkoli_AUP_2020.pdf

- Земля
- Голова

[illegible]

ВИКОРИСТАЙ СЛОВНИК
<https://services.ulif.org.ua/expl/>

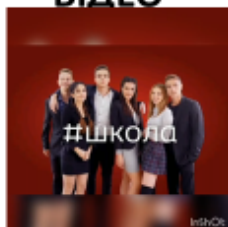

Знайди помилки у мовленні головних героїв серіалу «Школа»

- **Перевір та доведи. Це можна зробити швидко та зручно з будь-якого електронного пристрою за допомогою електронного словника**

ЧАС – іманенек чоловічого роду

ВІДЕО

Відмінки	однина	множина
називний	час	часи
родовий	часу	часів
давальний	часу, часові	часам
знахідний	час	часи
орудний	часом	часами
місцевий	налі часі	налі часів
кличний	часе*	часи*

випадок – імянини чотирічного вод.

відмінок	однина	множина
називний	віпадок	віт
родовий	віпадку	віт
давальний	віпадку, віпадко́ві	віт
знахідний	віпадок	віт
орудний	віпаком	віт
місцевий	на́вч. віпа́ду, віпа́дкові	на́вч.
кличчий	віпадо́к*	віт

відмінок

називний

родовий

давальний

знахідний

однина

множина

дубина – багаторічна рослина роду ілюпа

відмінок	одинця	множини
якобітний	дівча	дівчат
родовий	дівче	дівчат
девальпаний	дівчє	дівчат
зв'язаний	дівчу	дівчат
орудий	дівчєю	дівчатами
місцевий	наї дівчє	наї дівчат
спичний	дівчє	дівчат

ВИКОРИСТАЙ СЛОВНИК
<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Робота з фразеологізмами

Обрати фразеологізми, які мають у своєму складі лексеми на позначення рис характеру людини:

добрий, злий, розумний та подібні.

Скласти з ними речення.

“Словники України” online

[Crocodylia](#), [Carnivora](#), [**Spermatophytes**](#), [Angiosperms](#)

[“Словники України” online](#)

[Encyclopedia](#) [Database](#) [Discussion](#) [About](#)

розумна (твереза, міцна і т. ін.) голова. Це небудь розсудливий, кмітливий, тямущий — *Дуже він... мені подобається, бо був добрий чужий / розумна дівчина* (І. Франко); Ні одної сильної подоби з усього роду, ні одної... *тверезого дивака; чужі етні і чужі явища до краю розорвали їхні мізки і душі* (М. Степанюк).

positive rational

аплети в [здріть] соніку ному / без додатка. Дорого виступає, ввійтись кому-небудь. Ця, якби спорядила високу грубу за півтора метра від аплети, серед зеленого масиву? — Це аплети в кейдму, — перебив Армія Базиліш [П. Мельничук]. аплети в [здріть] соніку. — Ну б'є понавіслювати ж отакі мажон[мажоранки]! Небуть, у додру кейдму аплети [П. Кошар].

влетіти в добру хвилину
влетіти в добру хвилину
вчати доброго розпорядку
добре душі відпочити в нь
добре надати розпорядку
добре німа при погній гри
добре підв'язати
добре підв'язати

ВИКОРИСТАЙ СЛОВНИК

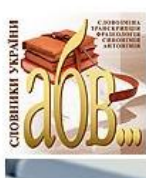
<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД НАН УКРАЇНИ

КОРИСТУЙТЕСЬ ДОСТОВІРНИМИ СЛОВНИКАМИ!!!!

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” online

Словозміна Синонімія **Фразеологія** Антонімія

злий

Злий

ПОШУК

Реєстр

ЗЛІЗКИ

ЗЛИЗНУТИ

злизування

злізувати

злий

3.дин

злинати

Зпінка

злий геній *чий, кого, чого, книжн.* Людина, яка погано впливає на кого-небудь, приносить шкоду комусь. — *Сам Василь Митрофанович пожалував, — саркастично кинув Рибка і ... додав: — Наш злий геній., щоб його чорти забрали* (М. Чабанович).

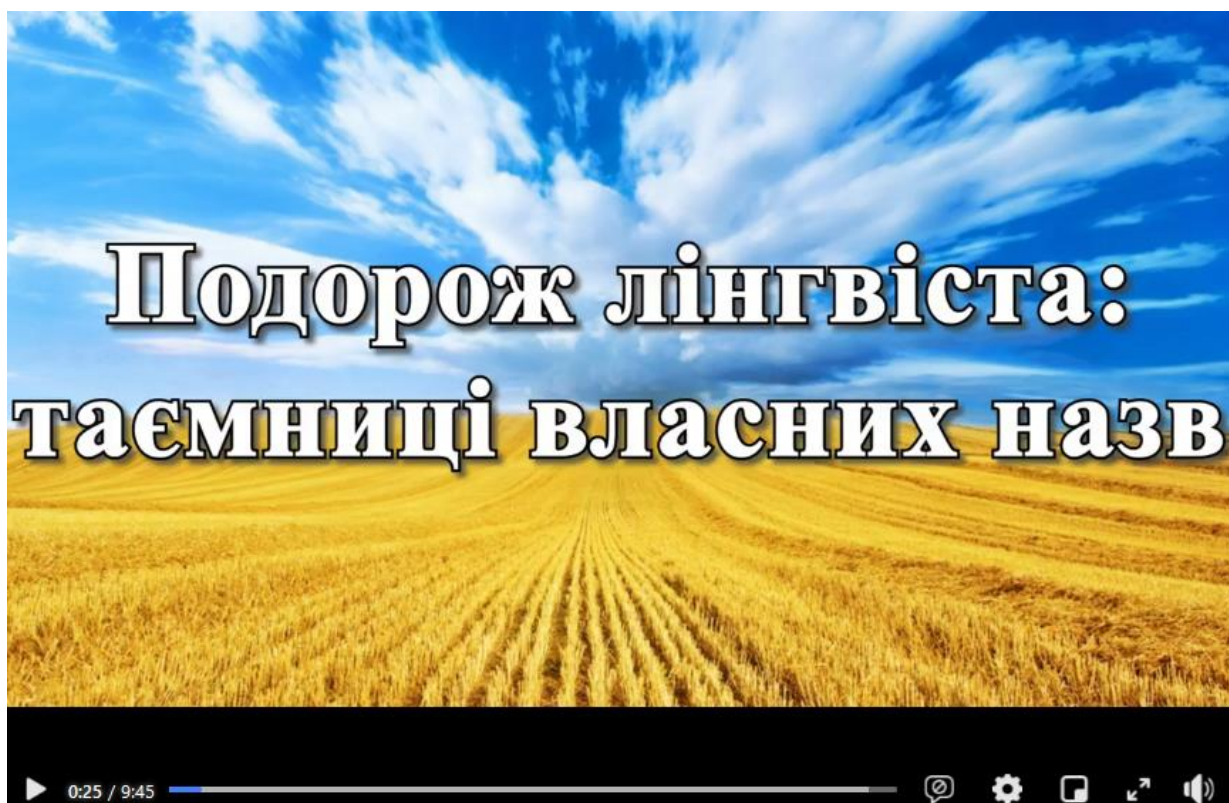
злий гeній
злі́ язи́к

Творче завдання

Створити відеоролик «Топоніми навколо Вас»

Для прикладу використати відеоролик всеукраїнського міждисциплінарного проекту Українського мовно-інформаційного фонду НАН України та кафедри загального та слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» «Відеословник топонімів України» - *«Подорож лінгвіста. Таємниці власних назв»* (<https://fb.watch/2i5qpKDnh2/>) - відеословник топонімів, створений у пам'ять про першого завідувача кафедри загального та слов'янського мовознавства Національного університету "Києво-Могилянська академія", доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки й техніки України Лучика Василя Вікторовича.

Гра «Перший мільйон»

Зіграйте в гру «Перший мільйон». Перевірте відповіді за словником, перейшовши за покликанням <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Короткий опис завдань:

1. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

А бліцопитування і бліц-опитування

Б бліц-опитування

В бліц опитування

Г бліцопитування

2. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

А міні-спідниця і мініспідниця

Б міні спідниця

В міні-спідниця

Г мініспідниця

3. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

А вебсайт

Б веб-сайт

В веб сайт

Г веб-сайт і вебсайт

4. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

А нанотехнічний

Б нано технічний

В нано-технічний

Г нанотехнічний і нано-технічний

5. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

А Ігоревич

Б Ігорьович

В Ігорович

Г Ігорєвич

6. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

- А автомобіль нісан
- Б автомобіль Нісан
- В автомобіль «Нісан»
- Г автомобіль «нісан»

7. Оберіть правильний варіант написання слів згідно з новою редакцією правопису:

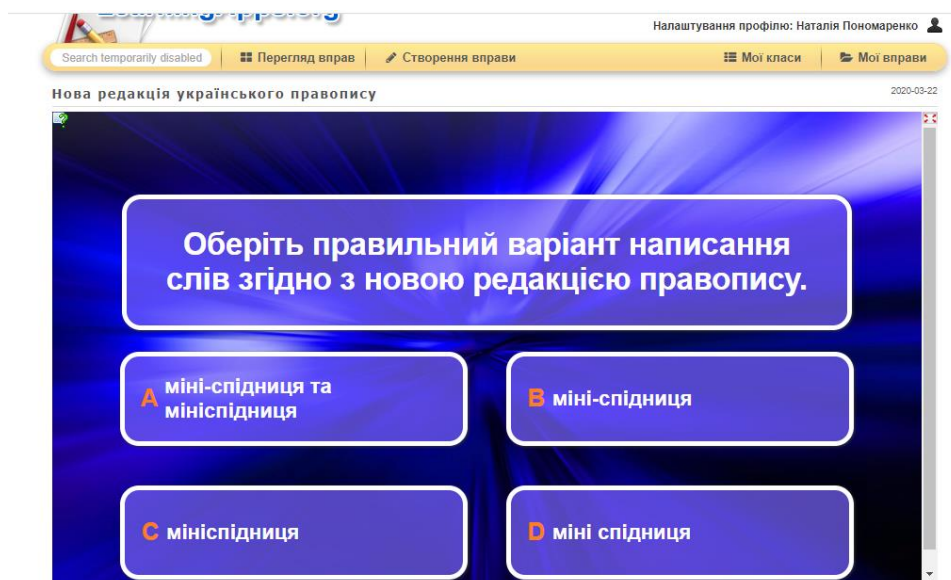
- А у 2018-2019 навчальному році
- Б у 2018 – 2019 навчальному році
- В у 2018/2019 навчальному році
- Г у 2018 / 2019 навчальному році

Завдання (у формі тестів) розміщені на платформі LearningApp.org за покликанням:

https://learningapps.org/display?v=prakn0mpt20&fbclid=IwAR1Uvh0F67TVwqnh_Qc5d2Pf8kEOy-giIYqxoye2OU8cL5Ri2wTZGAoi4

або скористайтеся QR-кодом

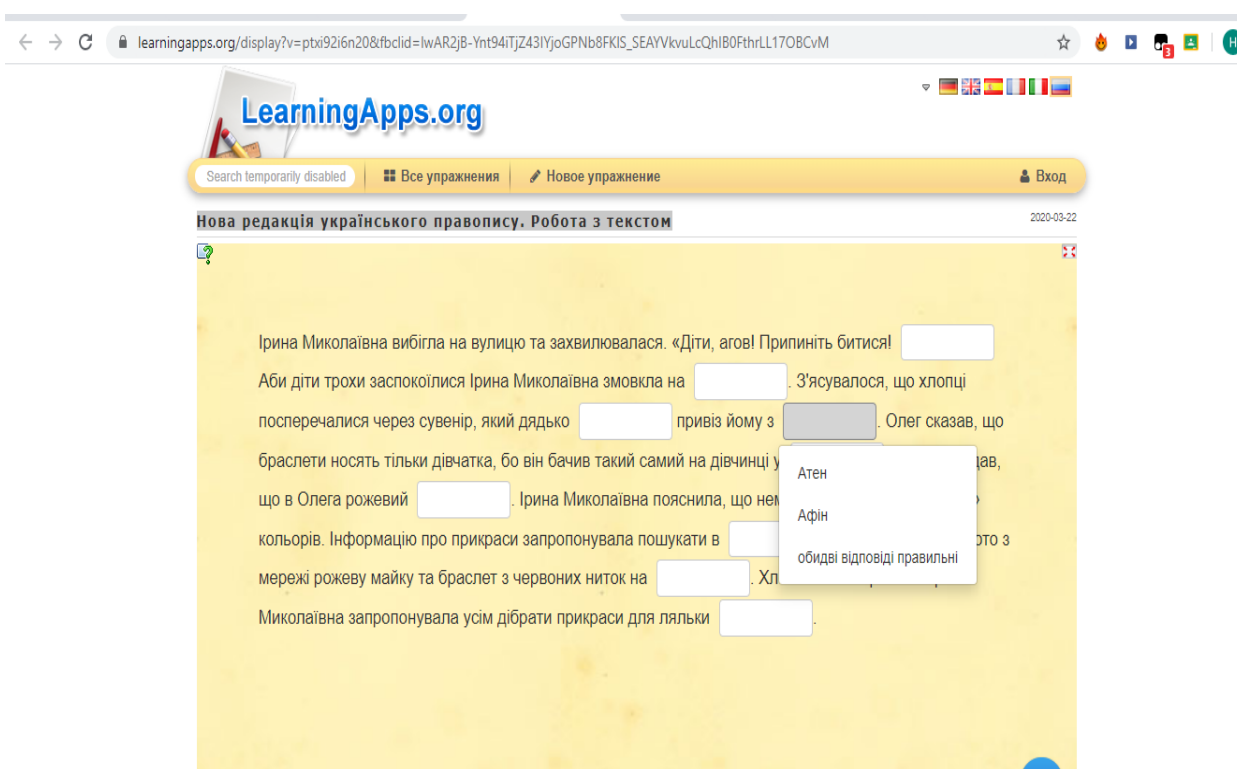

Приклад інтерфейсу гри

Робота з текстом

Згідно з новою редакцією правопису оберіть із запропонованих варіантів правильне написання слова, якого не вистачає у тексті. Перевірте відповіді за словником, перейшовши за покликанням <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Завдання розміщене на платформі LearningApp.org за покликанням: https://learningapps.org/display?v=ptxi92i6n20&fbclid=IwAR2jB-Ynt94iTjZ43IYjoGPNb8FKIS_SEAYVkvuLcQhIB0FthrLL17OBCvM або скористайтеся QR-кодом

Приклад інтерфейсу гри

Вправа «Я блогер»

Проаналізуйте та доберіть наявний контент у мережі інтернет, який сприяє поширенню української мови з-поміж віртуальних користувачів, зокрема соціальну сторінку **«Мова та акули пера»** (перейшовши за покликанням: <https://www.facebook.com/groups/437123430211173> або скориставшись QR-кодом).

Прокоментуйте особливості сторінки.

Скориставшись онлайн-словником, розробіть допис, взявши за основу вірєць із групи.

Вправа «Карта знань»

Опрацюйте основні зміни, внесені в Український правопис. Розробіть карту знань з цієї теми з використанням інтернетних платформ (Mind Mapping тощо).

Вправа «Коректор»

Знайдіть у словнику значення слова «вірний», перейшовши за покликанням: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Поміркуйте, чи правильно вжито слово «Невірний» на ілюстрації? Відповідь обґрунтуйте.

Вправа «Сходинки успіху»

Прочитайте текст. Знайдіть 14 змін, унесених до правопису.

Перевірте написання слів, скориставшись словником за покликанням:
<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Індик вдихав уже осінній етер України. Високо над ним у напрямку Атен летів ирій. «Ироди!» — икнув крізь зуби індик і пішов доробляти проєкт.

Проєкт уже давно не приносив індикую радості. Сумно працювати серед тієї фавни. До смерті хотілось оголосити проєкту анатему і відкрити малесенький гостел для душі. Індик вже навіть уявляв свою цільову аудиторію.

У нього могли б зупинятися експрезиденти, відомі півзахисники. Не десь у себе на півострові, а у нього в гостелі.

У фоє гратиме попмузика.

І місце під гостел уже придивився - біля Гуллівера. Звідти пів Києва видно. Вжух — і за пів години ти вже «Теслою» на Хрещатику. Головне, де знайти парковку серед усіх тих «мерседесів»... Зроби павзу, з'їж твікс та випий кока-коли! А членкиням можна на сніданок пів яблука давати, а комусь можна і пів їжака.

— Директоркою закладу зроблю філологиню. Щоб про мене на всіх вебсторінках і у фейсбуці написали. А коли прийде популярність, то, дасть архимандрит, ще й молоду правницю найму. Хтозна, може, на Трійцю сам президент до гостелу завітає. Тут таку пресконференцію можна організувати!

Та поки що то міт. Повертайсь до проєкту, індиче. (За Таріною Карасівною)

Робота з візуалізацією

Проаналізуйте візуалізацію. Перевірте правопис презентованих слів за словником.

Сформулюйте правила, які ілюструють написання.

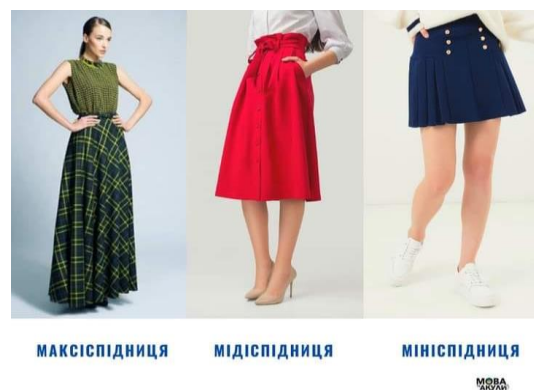
Поміркуйте, які зміни відбулися.

Приклад 1

Приклад 2

Приклад 3

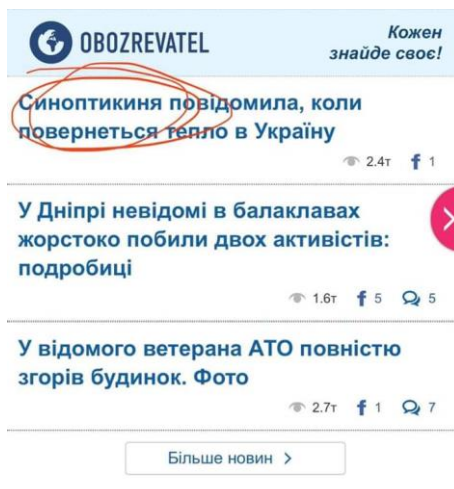
Приклад 4

Підступні фемінітиви

Нова редакція правопису окреслює використання фемінітивів. Вільно застосовуйте фемінітиви у розмовному мовленні, але з обережністю – у документах.

Назви посад та професій мають відповідати Класифікатору професій.

Перевірте, чи є фемінітиви у словнику. А як Ви ставитеся до фемінітивів?

Слово року

Онлайн-словник неологізмів і сленгу сучасної української мови «Мислово» вибрав слово «діджиталізація» словом 2019 року.

У «Мислові» відзначають, що «діджиталізація» означає зміни у всіх сферах суспільного життя, пов'язані з використанням цифрових технологій.

Слово є спрощеною формою більш точного терміну «цифрова трансформація» і проявом глобальної цифрової революції. Інші світові тренди, такі як зміна клімату або проблеми гендерної ідентичності, не отримали значного поширення в українській публічній дискусії. Термін з великим відривом очолив список найбільш відвідуваних слів словника, а кількість його переглядів зросла на 1,535% порівняно з минулим роком», – відзначили в «Мислові».

Усі інші претенденти на слово року відображали політичні події: «Зе», «моно більшість», «турборежим», «розведення», «червоні лінії», «полонені».

Торік словник вибрав словом року «Томос», у 2017 році – «безвіз», а в 2016 – «корупція».

«Мислово» є інтерактивним проєктом розвитку сучасної української мови і сленгу, слова і визначення в який вписують користувачі.

Перевірте, чи є ці слова у словнику, перейшовши за покликанням: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Вправа «Синоніми»

На ілюстрації відображені синоніми до слова спікер.

Знайдіть у словнику, перейшовши за покликанням:
<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>, значення цих слів.

Поміркуйте, чим вони відрізняються?

Вправа «Красиві слова»

На ілюстрації відображено красиві українські слова.

Перевірте їхнє значення, перейшовши за покликанням:
<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Помисліть над тим, які слова
Ви б додали до цього переліку.
Створіть подібну візуалізацію.

Автор: Мирослав Деревянко

Вправа «Візуалізація»

На ілюстрації відображено правила вживання паронімів.

Перевірте їхнє значення, перейшовши за покликанням:
<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Поміркуйте, чи всі слова написані правильно?

Проілюструйте словниковою статтею.

Автор: Валентина Баєва

Вправа «Хмаринка слів»

Проаналізуйте хмаринку слів (автор – Л. Шерстюк). Перевірте правопис слів, скориставшись словником, перейшовши за покликанням: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

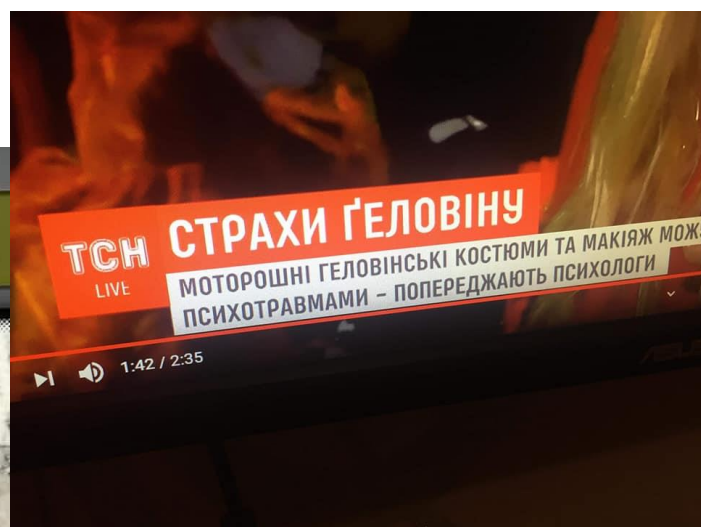
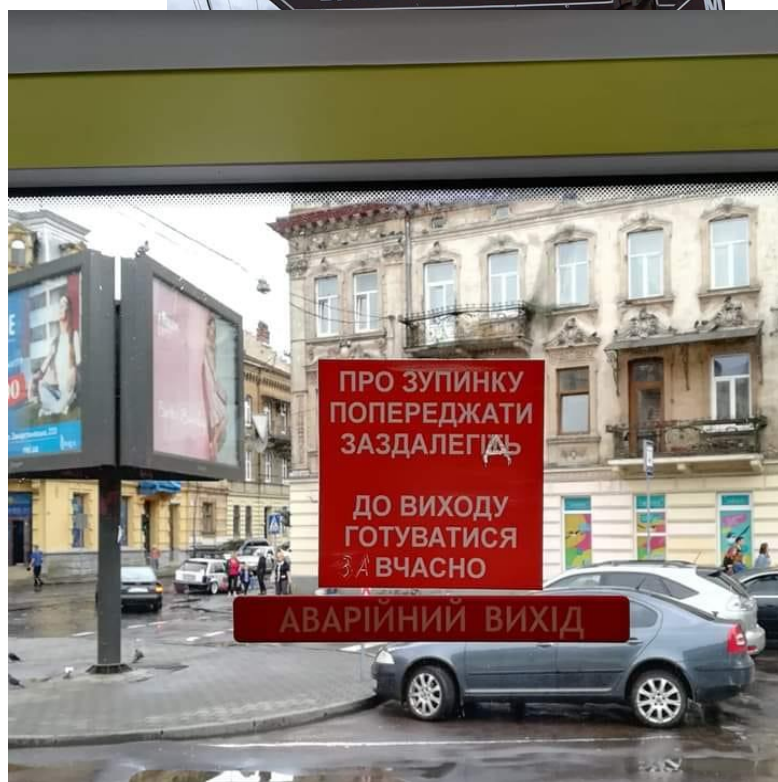
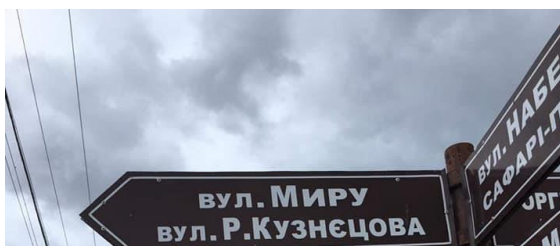
Створіть власну хмаринку,
скориставшись інтернет-ресурсами.

Автор: Любов Шерстюк

Вправа «Мова медіа»

Проаналізуйте медіатексти. Знайдіть помилки. Проілюструйте правильне написання словниковими статтями.

Вправа «Художня галерея»

Підберіть усі можливі фразеологізми до картини «Сватання на Гончарівці», скориставшись розділом «Фразеологізми», перейшовши за покликанням: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Вправа «Медіа і фразеологія»

Випишіть із тексту фразеологізми і розкрийте їхнє значення, скориставшись словником.

Висловіть міркування: як зміниться текст, якщо замість фразеологізмів увести звичайні слова.

Якість, яку ви найбільше цінуєте в людях?

- Найбільше ціную глибоких людей. Це має на увазі багато якостей. Бувають люди з негативною енергетикою, з якими тобі некомфортно. Але ти цінуєш цю людину, бо точно знаєш, що вона бачить усю палітру і в тому числі тебе наскрізь. А бути з людиною, яка не може зрозуміти тебе апріорі, нецікаво.

- Яке найбільше випробування?

- Мені було 29 років, я дуже болісно переживав відхід музикантів з групи. Зараз я ставлюся до цього по-філософськи. І вже не шкодую, що так сталося. Час усе розставляє по своїх місцях. Стосунки в нашої початковій групі були побудовані в першу чергу на дружбі, в другу чергу – на музичній взаємодії. А потім все це розсипалося, як картковий будиночок.

- Які принципи є головними в політиці?

- Говорячи про порядність в політиці, я маю на увазі глобальні моральні принципи: не прогинатися, не опускати голову, а якщо ти вже пішов у парламент, не став інтереси своєї сім'ї вище за інтереси країни. Звичайно, всі люблять своїх дітей і хочуть, щоб у них все було добре, але якщо ти ставиш інтереси своїх дітей вище, ніж інтереси країни, будучи політиком, – це непорядно.

Гра «Лови фейк»

Мета гри: перевірка рівня засвоєння здобувачами освіти теоретичного матеріалу.

Зміст гри: учитель звертається до здобувачів освіти із запитанням, яке починається словами: «Фейк чи правда представлені на слайді?» Здобувачі освіти повинні погодитися з цим твердженням, чи ні. Якщо не погоджуються, то пояснюють чому і дають правильну відповідь.

Гру можна проводити як під час офлайн, так і онлайн занять.

На слайдах представлено гру, яка побудована на матеріалі, що розповсюджувався у ЗМІ щодо нової редакції українського правопису (2019 р.). Учасникам гри варто погодитися з цією інформацією або спростувати її, покликаючись на текст нової редакції українського правопису та онлайн-словника.

Робота з текстом

Інструкція до виконання:

1. Прочитайте текст за покликанням: <https://zn.ua/ukr/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennya-pozitivu-i-negativu.html>.
2. Сформулюйте тему та основну думку тексту.
3. Перевірте за новою редакцією українського правопису, чи правильно написано слова.
4. Складіть пам'ятку для користувачів соціальних мереж на основі тексту.
5. Запропонуйте назву тексту.
6. Визначте жанр тексту.
7. Проаналізуйте лексику, що використана автором.
8. Укладіть словник інтернет-лексики.

Соціальні мережі та робота

Згідно з опитуванням Careerbuilder, проведеним у 2009 році, 45% роботодавців перевіряють потенційних працівників у соціальних мережах, а 35% їх зізналися, що не взяли людей на роботу, виявивши негативний контент у них на сторінці. Так, наприклад, основною причиною відмови роботодавців були фотографії провокативного характеру.

Тому слід пам'ятати, що за вашою он-лайн активністю можуть стежити не лише однокласники чи знайомі, а й ваші роботодавці (теперешні або майбутні), юристи чи кредитні агенції. Не виставляйте фотографії, з приводу яких потім можете пожалкувати, і не пишіть нічого такого, за що б вам було соромно. Тож якщо ви серйозно налаштовані робити кар'єру, але хочете також вести активне он-лайн життя, вам слід пам'ятати про три кити, на яких базується репутація сучасного працівника: етичність, обережність, здоровий глузд.

Було б добре додати до профілю навчальні заклади, які ви закінчили, ваші звання, нагороди, - тоді ваша сторінка виглядала б більш позитивно. Не забувайте, що можна завантажувати фотографії не тільки з вечірок, а й із конференцій, симпозіумів тощо. До речі, ще один плюс соціальних мереж полягає в тому, що тут є можливість познайомитися з потрібними людьми у потрібний час. Кілька моїх знайомих знайшли непогану роботу саме завдяки знайомствам на таких сайтах.

Заходи обережності у соціальних мережах

На думку фахівців із безпечної поведінки в Інтернеті, у соціальних мережах, чатах та сайтах для знайомств щодня сидить близько 750 000 (!) зловмисників. Тому, якщо ви спілкуєтесь у соціальних мережах, потрібно дотримуватися певних **заходів обережності**.

Не зазначаєте дату і місце свого народження.

Представниця прекрасної статі не зазначають дату свого народження із суто жіночого кокетства, але вони мають рацію. З допомогою дати і місця вашого народження зловмисники можуть отримати важливі документи (номери паспортів, пенсійні, страхові документи) і використати інформацію у злочинних цілях.

Не вказуйте домашню адресу

Не вказуйте домашню адресу

Нещодавно стався дуже прикрий інцидент, коли сина відомого бізнесмена (який, за іронією долі, плідно працює на теренах сучасних комп'ютерних технологій) викрали і вимагали за нього величезний викуп. Кажуть, 20-річний хлопчина довірливо виклав свої приватні дані, зокрема й домашню адресу, на своїй соціальній сторінці. До речі, 65% власників соціальних сторінок навіть не блокують перегляд своїх даних незнайомими людьми.

Плани на відпустку

Нерідко у статусах на соціальних мережах можна побачити: "7 грудня - вілітаю в Таїланд!". Звісно, такою радістю хочеться поділитися з усім світом, але краще не розголошувати ні своїх планів, ні, тим більше, точного часу відсутності вдома. Це все одно що сказати: "Люди добрі! Десять днів у нас у квартирі нікого не буде: приходьте, робіть що хочете!" А якщо вже так кортить похвалитися своєю поїздкою, то фото на ваш профіль краще викласти після цієї радісної події.

Не розказуйте про ваші "скелети у шафі"

Ви можете пожартувати на своїй сторінці, що вживаєте наркотики, але обов'язково серед ваших он-лайнових друзів знайдеться хтось, хто в це повірить. Приміром, ваш шеф. Перекопати його в тому, що ви безневинно пожартували, буде непросто.

Вводьте адресу соціальної мережі безпосередньо в адресовому рядочку браузера або використовуйте закладки на знайомий сайт. Не переходьте на сайт із сумнівних сторінок чи з посилань знайомих, якщо не впевнені, що саме цей лист написали ваші знайомі.

Не реєструйтеся в усіх які тільки є соціальних мережах, а також не додавайте в друзі усіх підляд. Якщо сумніваєтесь у людині, краще не додавайте її, для вашої ж власної безпеки. Особливо це стосується людей без фотографій на профілі чи без друзів.

Безумовно, соціальні мережі набули останнім часом неймовірної популярності. Це явище неоднозначне, але ж неоднозначно завжди ставляться до всього нового. Їхні прихильники стверджують, що вони несуть суцільний позитив, їхні опоненти вважають, що негатив, але правда десь посередині. Соціальні мережі неймовірно розширюють людські можливості спілкування, однак слід пам'ятати, що тепло справжнього дружнього спілкування "у реалі" не замінить навіть найкраща віртуальна дружба.

Яке закінчення?!

Послухайте пісню «Я ще п'ю з твоїх долонь» гурту «Друга ріка» та пісню «На лінії вогню» гурту «Океан Ельзи».

Перевірте правильність вживання граматичних категорій, скориставшись словником (<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>).

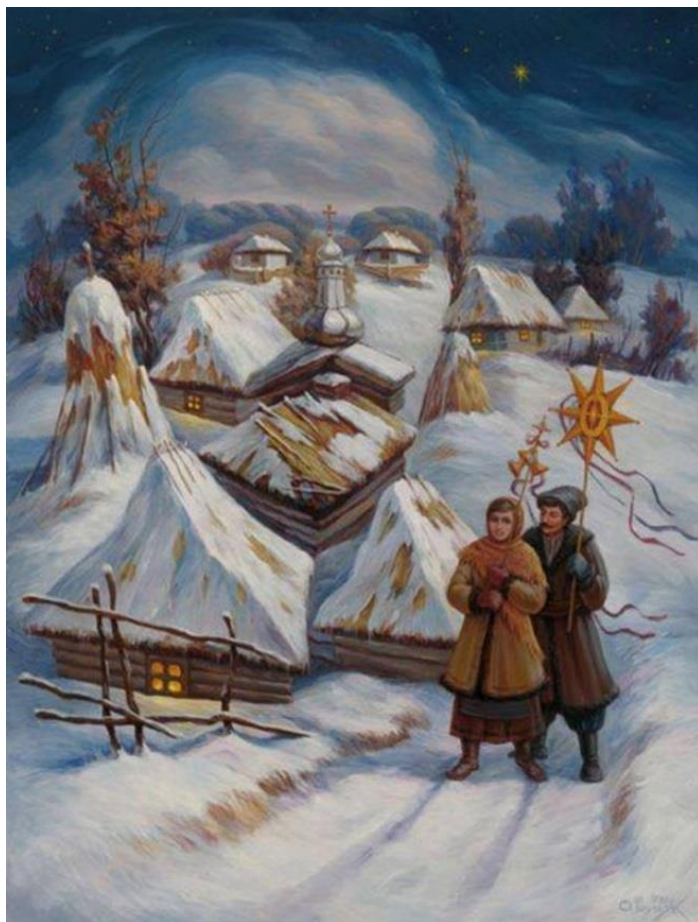
Мовне дослідження

Надихніться атмосферою Різдва, переглядаючи картину Івана Шупляка.

А як називається вечір перед Різдвом?

Порівняйте, як це слово писалося раніше і як пишеться згідно з новою редакцією правопису.

Поміркуйте, чи обґрунтовані ці зміни?

ШАНОВНІ КОРИСТУВАЧІ ЕЛЕКТРОННИХ СЛОВНИКІВ!

Вебсайти на кшталт goroh.pp.ua, sum.in.ua, slovnyk.me використовують електронні версії «Словника української мови» та «Словника української мови в 20 томах» неправомірно, не вказуючи авторів!

Зазначені джерела не є офіційними академічними виданнями, а, відповідно, можуть містити певні неточності.

«Словник української мови в 20 томах» укладається науковцями Українського мовно-інформаційного фонду НАН України та Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України відповідно до Державної програми розвитку Національної словникової бази України. На сьогодні видано друком **1-11 том 11 (А-ОЯСНЮВАТИ).**

Електронні версії перших одинадцяти томів тлумачного академічного «Словника української мови в 20 томах» доступні на сайтах:

sum20ua.com, services.ulif.org.ua/expl

Електронна версія усіх одинадцяти томів тлумачного академічного «Словника української мови» доступна на сайті Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України:

www.inmo.org.ua/sum.html

Звертаємо Вашу увагу, що за достовірність електронних версій Словників на усіх інших сайтах автори відповідальності не несуть.

**БУДЬТЕ ОБЕРЕЖНІ ТА КОРИСТУЙТЕСЯ
ДОСТОВІРНИМИ АКАДЕМІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ!**

Словники України» on-line:
словозміна, синонімія, фразеологія

<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Надугтенко Маргарита, Пономаренко Наталія, Семеног Олена.

Електронні словники Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України в освітньому процесі. Київ. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України. 2020. 50 с.

Посібник охоплює різноманітні вправи та творчі завдання, які сприяють засвоєнню, закріпленню вивченого матеріалу і перевірці знань, умінь та навичок учнів із використанням словників Українського мовно-інформаційного фонду.

Збірник пропонує вправи, які допоможуть вчителю організувати самостійну, групову, парну та індивідуальну форму роботи; цілеспрямовано розвинути в учнів мислення, творчість; сформувати практичні вміння та навички користуватися достовірними відкритими електронними джерелами; виховати любов до рідної мови, культури народу та України.

Пропонований матеріал відповідає навчальним принципам науковості, доступності, послідовності. Вправи різноманітні за ступенем складності, що дає можливість вчителю використовувати їх диференційовано на всіх етапах уроку.

Український мовно-інформаційний фонд є базовою організацією Національної словникової бази України, яку рішенням Уряду України внесено до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання України; Український національний лінгвістичний корпус внесений до списку наукових об'єктів, що становлять національне надбання України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 р. № 73-р).

**«Словники України» on-line:
словозміна, синонімія, фразеологія**

<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Технічний редактор *Л. О. Терещенко*.
Комп'ютерна верстка *М. М. Яблочков*.